

Sílvia Aulet,

directora de la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació

«M'agradaria que a la
Universitat de Girona es
consolidés una línia de recerca
vinculada al turisme religiós»

Text > ANNA PI VILÀ, historiadora

Sílvia Aulet és doctora en turisme per la Universitat de Girona, on exerceix de professora lectora i dirigeix la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació. La seva especialització en turisme religiós i espiritual la porta a reflexionar i investigar sobre el patrimoni religiós, però també sobre la interreligiositat i la construcció de la pau.

>> *Sílvia Aulet.* (Foto: ANNA PÍ VILÀ).

Vau néixer al santuari del Far. Creieu que això va influir una mica en la vostra trajectòria?

Sí, vaig néixer al santuari del Far, que és a sobre de les Planes d'Hostoles, i allà hi ha un santuari, l'església i el restaurant. La meua família ha portat el restaurant molt de temps. De fet, els meus tiets encara hi són. A l'hora de decidir què havia d'estudiar, vaig pensar: «Fes turisme, que llavors podràs ajudar a casa». Vaig venir a estudiar el que aleshores era una diplomatura de turisme aquí, a la Universitat de Girona, i vaig descobrir tot el tema del patrimoni i del turisme cultural: que no només tenim hotels i restaurants, sinó que hi ha altres formes de fer turisme; que no és només el de sol i platja, sinó que hi ha altres activitats vinculades amb el turisme.

Aleshores em vaig adonar que la gent que venia allà dalt hi venia, de fet, perquè hi havia natura, un santuari, una església... A partir d'aquí, em vaig anar especialitzant i centrant en l'àmbit del turisme cultural, del patrimoni, i vaig acabar fent un doctorat sobre espais sagrats i turisme, no sé si una mica condicionat o no pel lloc on vaig néixer, però d'alguna manera hi va influir, segur.

I després vaau estar al de la Salut?

Sí. Vaig venir a estudiar turisme a Girona i després vaig fer un graduat superior. Quan vaig acabar d'estudiar, del que tenia ganes era d'incorporar-me al mercat laboral, i vaig estar un temps treballant en un consorci de

>> *Silvia Aulet rep el certificat que acredita la seva participació com a ponent inaugural a la International Conference on Religious Tourism and Pilgrimage a Bòsnia, el juny de 2023.*
(Foto: ARXIU SÍLVIA AULET)

promoció turística. Aleshores ens va sortir l'oportunitat de portar el santuari de la Salut, que estava relativament a prop i quedava buit. En el graduat superior ja havia començat a treballar el tema del turisme cultural i religiós, i vaig pensar que podia ser interessant fer una proposta de com gestionar un espai des d'aquest punt de vista.

Però també vaau estudiar a Tolosa?

Sí, primer hi vaig fer un Erasmus de mig any mentre feia la diplomatura. De fet, va ser on vaig veure que el turisme es podia veure de moltes maneres. El pes que tenia la història de l'art en els estudis de turisme era més gran que

el que tenia aquí. Ara ha canviat i et diré que, dins dels estudis de turisme, Girona dona pes —i bastant— al vessant que podríem anomenar més humanístic, mentre que en altres facultats potser s'enfoca cap a un vessant més tècnic i de gestió.

Després d'haver fet la diplomatura, vaig fer el graduat superior i, després, si volia continuar estudiant i fer un doctorat, no ho podia fer sense una llicenciatura. Aleshores, la meua primera intenció, com que ja estava a la Salut, va ser matricular-me a la Universitat Oberta de Catalunya i accedir a la llicenciatura d'humanitats, però al final vaig fer la *maîtrise* (la llicenciatura francesa) a Tolosa. Era d'un any, però ja tenia assignatures convalidades i no va ser tot un curs. Amb això vaig poder accedir als cursos de doctorat.

Així ja teníeu clar que volíeu fer el doctorat?

Quan vaig fer la *maîtrise*, la veritat és que no. Estava més encarada cap a la gestió. Estava al santuari i feia algunes classes aquí [a la UdG] com a associada, però no tenia gaire clar el meu futur. Vaig fer la *maîtrise* perquè en tenia l'opció i perquè ja havia fet el curs de dos anys de graduat superior, que havien dit que reconeixerien com a llicenciatura, però al final no ho van fer. Per no quedar-me a mig camí i arribar a la llicenciatura.

Sí que és veritat que, en acabar la *maîtrise*, et trobes en una roda. Aquí [a

>> *Durant la defensa de la seva tesi doctoral, el 2012.* (Foto: ARXIU SÍLVIA AULET)

la UdG] em deien que fes un doctorat si volia continuar-hi fent classes. Tot i això, no va ser immediat. La *maîtrise* la vaig acabar el 2006 i la tesi la vaig llegir el 2012.

Quins temes de recerca tracteu ara?

El patrimoni religiós i la seva gestió atenent-ne els valors, la preservació, els possibles usos, com s'explica als visitants...; la construcció de la pau (*peacebuilding*) vinculada a rutes de pelegrinatge, interreligiositat, interculturalitat..., i el turisme culinari, en què vinculo gastronomia i religió.

I què seria el turisme religiós?

El turisme religiós, d'entrada, és turisme: el desplaçament que fan les persones fora del seu lloc habitual de residència cap a un altre lloc. Si ens cenyim a la definició estricta de l'Organització Mundial del Turisme (OMT), ha de durar més d'un dia i menys d'un any, perquè si no, ja es convertiria en lloc de residència.

En el cas del turisme religiós, hi afegiríem que aquest desplaçament sigui a un espai sagrat. A mi m'agrada dir *espai sagrat* perquè és més obert que *patrimoni religiós*. Al final, un espai sagrat és des d'una catedral fins a Stonehenge o el Machu Picchu.

Hi ha qui també parla de motivació religiosa. Jo diria motivació religiosa o espiritual. Crec que aquest component espiritual és importantíssim avui. Potser aquesta part religiosa és la que ha anat predominant al llarg de la història, però en els últims anys no és tant de persones creients com de viatgers que busquen algun tipus de connexió que va més enllà d'un mateix, encara que no estigui vinculada a cap creença religiosa. Un exemple d'això és el camí de Sant Jaume: hi ha molta gent que el fa no només per aquesta motivació religiosa, sinó per buscar aquest espai de creixement personal i aquesta dimensió espiritual.

Hi ha sociòlegs que diuen que les religions institucionalitzades estan en crisi, però que hi ha un canvi de panorama. No és que la religió decreixi, sinó que les religions més jerarquitzades estan en crisi. En canvi, tot el que està relacionat amb el creixement personal, l'espiritualitat, buscar respostes a preguntes que saps que no et donarà la ciència..., moltes vegades es busca en aquests espais. El nombre de

persones que fan el camí de Sant Jaume augmenta cada any. Però és que, si mires els pelegrinatges que es fan a la Meca, també creixen. Les rutes de pelegrinatge menors (amb menors vull dir menys conegudes) també creixen.

El turisme, justament per aquest component de ser fora del lloc habitual de residència, et permet una desconexió que en el dia a dia no tens, perquè anem tots com bojós. Et permet desconnectar per connectar d'una altra manera i, fixa-t'hi, aquestes propostes creixen a tot arreu. Fins i tot a països on per tradició religiosa els pelegrinatges no existien, com per exemple als països luterans, ara impulsen rutes de pelegrinatge.

Hi ha una part inherent a viatjar que és espiritual?

Això ho tenim poc explorat des del punt de vista de la recerca, però és veritat que el fet de viatjar sempre té un component espiritual, en el sentit de descobriment o autodescobriment i autoconeixement, i coneixement de l'altre, també. Hi ha una enquesta en què es preguntava: «Quan viatges, per què ho fas?», i molta gent deia «Per conèixer cultures diferents de la meua». Per tant, el descobriment de l'altre i, a partir del descobriment de l'altre, l'autodescobriment. Això sempre hi ha estat implícit.

Sí que, temporalment parlant, tenim molt proper el boom del turisme... El turisme de masses es va produir als anys seixanta i potser sí que aquesta part es va deixar una mica de banda. Però des dels primers viatgers (que podem anomenar turistes o no, però que, si prenem la definició de *turisme*, fan turisme), els viatgers romàntics del segle XVIII o fins i tot d'abans, de la gran època dels pelegrinatges de l'edat mitjana, al final hi havia aquesta part de descobriment per sobre de l'altra. I sí, al final és aquesta voluntat de descobrir.

Ara potser caldria definir què és *espiritual*.

És clar. De fet, un dels reptes que hi ha és que quan t'endinses en el concepte de religió o espiritualitat és que t'hi pots aproximar des de disciplines diferents. Les pots entendre des de la filosofia, des de la sociologia, des de l'antropologia... Llavors, a l'hora de definir-les, des de quin prisma ho fas? L'espiritualitat depèn dels autors de qui parteixes, de la disciplina i també de si està lligada a un tipus de tradició religiosa o no. En el cristianisme es parla de cos, ànima i esperit, però en altres es parla de cos i ànima, de dues dimensions. I en altres, es fa des d'una visió més holística i, per tant, no hi ha cap separació. L'espiritualitat, jo et

>> Trobada de Future for Religious Heritage, el 2023. (Foto: ARXIU SÍLVIA AULET)

>> Una reunió amb la xarxa UNESCO-UniTwin sobre «Culture, tourism and development», el 2023. (Foto: ARXIU SÍLVIA AULET)

diria que és aquesta connexió que et vincula amb tu mateix, amb els altres, amb la naturalesa i amb la transcendència, que té aquesta dimensió a diferents bandes.

Un dels aspectes que he investigat dins la recerca és el de la pau, el concepte de construcció de la pau, que en anglès es diu *peacebuilding*. La pau com a concepte té una dimensió personal, que lligaria una mica amb aquesta part espiritual; una dimensió social de diàleg entre cultures, entre persones i

entre religions, i també una dimensió ambiental, perquè si no hi ha una justícia ambiental que vetlli pels recursos i l'entorn, és difícil treballar-la. D'alguna manera, jo et diria que l'espiritualitat té aquestes dimensions.

L'espiritual és una dimensió contemplativa, meditativa; però també té a veure amb la comunitat, a treballar amb els altres, a sumar. I això, per exemple, es veu en moltes religions. La recerca espiritual en les religions no només se centrava en un mateix, sinó a

crear la comunitat. Però és que, a més a més, hi ha la part ambiental. Molts autors, per exemple Berger, ja en els anys setanta del segle passat deien que la crisi actual (ja en aquells moments, tot i que ara aquesta crisi ambiental i climàtica és més evident) és un reflex d'una crisi espiritual més profunda, perquè s'ha perdut aquesta connexió i això ens ha portat a malmetre la natura, a veure-la simplement com recursos que es poden fer servir sense importar el futur ni tenir en compte el passat.

També crec —i això és personal— que, per les raons històriques que siguin, aquí a Catalunya i a Espanya encara ens fa una certa por parlar d'espiritualitat i sobretot de religió. Sembla que està passat de moda o ho associem fins i tot a imposicions. Si surts a Europa (amb la recerca he tingut la sort de parlar amb investigadors d'arreu del món) no hi ha tanta fòbia a parlar d'espiritualitat o de patrimoni religiós.

Jo estic a una associació, una ONG, que es diu Future for Religious Heritage (Futur per al Patrimoni Religiós). És aconfessional, no està vinculada a cap religió, i hi ha gent que ve de diferents tradicions religioses: jueus, musulmans, diferents branques del cristianisme... Des d'acadèmics o gestors fins a entitats públiques, tothom hi parla obertament del llegat que han deixat les religions a Europa per poder-lo preservar i donar-lo a conèixer. De fet, d'Espanya és d'on hi ha menys gent, a l'associació.

>> Aulet, amb tretze anys, amb l'actriu Roselinda de Basté i els germans Joel i Iván Fernández durant l'enregistrament d'un vídeo protagonitzat per escolars de la Garrotxa.

Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FONS DIARI DE GIRONA (JOSEP MARIA JULIÀ).

La transcendència de la recerca seria que el patrimoni religiós de les comarques gironines o del territori tingués viabilitat?

Parlant de les comarques gironines, el llegat tangible de llocs que són patrimoni religiós és immens. Començant per l'església que hi ha a cada poble, però més enllà d'això, quants santuaris hi ha? Els Àngels, Terrades, la Salut... Hi ha un munt d'ermites. Econòmicament, això és molt costós, i no hi ha els mitjans per poder-ho mantenir, però si d'alguna manera es poguessin vincular a un projecte i es poguessin dinamitzar, fer-hi visites... És clar, si tens una ermita i hi fas una visita, potser hi haurà poca demanda, perquè és veritat que tenim molt de patrimoni, però tot d'un període molt similar (sobretot, medieval). Però si

en lloc d'una visita és una meditació guiada, una missa o una ruta a peu que va encadenant diferents llocs...

Per exemple, en aquesta associació es treballen molt els usos del patrimoni per donar-li una segona vida, sempre des d'un punt de vista respectuós —evidentment, no hi faràs una sala de festes. Per exemple, en el moment d'esplendor del camí de Sant Jaume, les esglésies servien de refugi als pelegrins. El concepte de refugi no existia i, per tant, o anaves a casa d'algú que bonament t'obria la porta, o anaves a esglésies o a monestirs. Doncs, potser es podria fer un sistema en què poguessis visitar tres o quatre ermites a peu i fer-hi nit a dintre d'una manera controlada, sempre respectuosa, perquè el patrimoni no es malmetés, però que donés una altra vida a aquests espais.

Sou la directora de la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació. Quin és el paper principal de la càtedra?

En l'àmbit universitari hi ha la part de docència, la part de recerca i després la part de vincle amb el territori i la societat. Les càtedres, en general, tenen aquesta última funció. Moltes vegades acabem fent coses de recerca, però la missió de la càtedra és aquesta. En aquest cas és autofinançada, perquè és de la UNESCO, i potser aquest vincle amb el territori no és tan evident.

Aquesta càtedra la va fundar Alfons Martinell l'any 2000, justament amb la voluntat de reconèixer el pes que tenien les polítiques culturals en el desenvolupament. Les càtedres UNESCO són per difondre els valors d'aquest organisme, en aquest cas, a través del valor cultural. L'Alfons havia treballat molt amb agències de desenvolupament i feia molts cursos de gestió cultural. En agafar-la jo, a més de continuar en aquesta línia, l'he vinculada molt amb la Convenció sobre la Protecció del Patrimoni Mundial i la pau a través de la divulgació d'aquests valors.

Dins l'activitat de la càtedra, sobretot fem xerrades en diferents formats: jornades de formació per a tècnics de cultura, seminaris, conferències de professors convidats... Per exemple, fa anys que fem unes jornades de formació amb el Consell Comarcal del Gironès, que tenen lloc dues vegades l'any.

>> *Silvia Aulet al claustre de la Universitat de Girona. (Foto: ANNA PI VILÀ)*

A part d'això, la càtedra està vinculada a un màster UOC-UdG de gestió cultural, volem llençar una línia de publicacions que l'Alfons ja havia començat i duem a terme activitats no tan dirigides a un públic acadèmic, sinó a la societat. En aquest sentit, per sortir dels murs de la universitat, col·laborem molt amb els Amics de la UNESCO de Girona.

Amb vista al futur, on voldríeu arribar?

Dins del Departament i de la UdG, la idea seria, primer, consolidar la plaça. M'agrada la meva feina. He estat més de quinze anys professora associada mentre treballava a altres llocs. Per a mi, ser-hi com a lectora a temps complet és molt. Em sento privilegiada de poder fer la meva feina. He acabat teixint una xarxa de companys i amics que m'han aportat moltíssim, també en l'àmbit personal. Per exemple, en l'organització de què t'he parlat, ens trobem cada dos anys i sempre penso: «Que interessant!». Això no es paga amb diners.

Dit això, posats a somniar, el que m'agradaria és que dins de la UdG es consolidés una línia de recerca vinculada al turisme religiós, perquè algú més s'hi dediqués i se li pogués donar visibilitat. Així també podria haver-n'hi alguna assignatura, perquè el turisme religiós i espiritual no entra com a tema en el pla d'estudis. Si n'hi hagués una, encara que fos optativa, els estudiants la veurien i sabrien que existeix encara que no la triessin.

I llavors, l'altra cosa que crec és que necessitem revisar alguns plans d'estudis, perquè en general són molt tancats pel que fa a disciplines. Crec que estaria bé que alguns plans d'estudis n'incorporessin de diferents. De fet, com a facultat, el curs vinent començem un estudi nou que es diu Global Studies, i que va en aquesta línia: amb aportacions de geografia, història i història de l'art, economia i organització d'empreses. I l'objectiu és fer una cosa multidisciplinària i basada en la ciutadania. Veurem quina acollida té.